

สถาบันพระปกเกล้า

ปรับเมือง เพื่อคนทั้งมวล

Universal Design

สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชุมเขต แสงวารัญญ์

สถาบันพระปกเกล้า

ปรับเมือง เพื่อคนทั้งมวล

Universal Design

สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชুমเขต แสงเจริญ

วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น
สถาบันพระปกเกล้า

ปรับเมืองเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design) สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุมเขต แสงเจริญ

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data.

ชุมเขต แสงเจริญ.

ปรับเมืองเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design) สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.--

กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, 2562.

183 หน้า.

1. การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล. 2. การปกครองท้องถิ่น. I. ชื่อเรื่อง.

720.87

ISBN = 978-974-476-060-8

รหัสสิ่งพิมพ์สถาบัน : วปท.62-42-1000.50

พิมพ์ครั้งที่ 1 กันยายน 2562 จำนวนพิมพ์ 1,000 เล่ม

บรรณาธิการ รองศาสตราจารย์ ดร.อรรถัย ก๊กผล

อดิพร แก้วเปี้ย

ลิขสิทธิ์ของสถาบันพระปกเกล้า

ออกแบบปก ไฉญวริญณ์ ฉัตรอภิวรรณ

จัดพิมพ์โดย

สถาบันพระปกเกล้า

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา อาคารบี ชั้น 5

เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

โทรศัพท์ 02-1419563-77 โทรสาร 02-1438175

เว็บไซต์ www.kpi.ac.th

พิมพ์ที่

บริษัท ศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์ จำกัด

88/5 หมู่บ้านวัดนานาเวศน์ ซอย 5 สุทธิสาร แขวงสามเสนนอก เขตห้วยขวาง กทม 10310

โทรศัพท์ 0-2276-6713

โทรสาร 0-2277-8137

คำนำ

จากสถานการณ์ปัจจุบันด้านประชากรของประเทศไทย จะเห็นได้ว่ามีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society)” ตั้งแต่ พ.ศ. 2548 ซึ่ง 1 ใน 10 ของประชากรไทย เป็นประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และใน พ.ศ. 2564 คาดว่า ประเทศไทยจะเข้าสู่ “สังคมสูงวัยแบบสมบูรณ์” (Complete Aged Society) ที่จะมีผู้สูงอายุ 1 คนในประชากร 5 คน และ ในปี พ.ศ. 2574 ประเทศไทยจะเข้าสู่ “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” ซึ่งข้อสรุปจากการประชุมสมัชชาผู้สูงอายุระดับชาติ พ.ศ. 2553 เรื่องการบริหารจัดการงานผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่น พบว่า แนวทางที่เหมาะสมในการดูแลผู้สูงอายุที่ดีที่สุดคือการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดี และมีรายได้ในระดับที่สามารถพึ่งตนเองได้ยาวนานที่สุด ตามแนวคิดการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุอยู่ในบ้านเดิมของตนเองให้ได้มากที่สุดและนานที่สุด (Aging in place)

สำหรับสถานการณ์ในประเทศไทยเกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุนั้น สามารถแบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้สูงอายุติดสังคม 2) กลุ่มผู้สูงอายุติดบ้าน และ 3) กลุ่มผู้สูงอายุติดเตียง ซึ่งเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและเกิดการเสื่อมถอยของร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการมองเห็น การได้ยิน ตลอดจนการเคลื่อนไหวของร่างกายที่ช้าลง ทำให้มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ทำกิจวัตรประจำวันไม่สะดวกสบาย และไม่ปลอดภัย เนื่องจากมีโอกาสเกิดอุบัติเหตุได้ง่ายกว่าวัยอื่น ๆ

หนังสือ “ปรับเมืองเพื่อคนทั้งหมด (Universal Design) สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” เล่มนี้ จึงจัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน บุคคลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนทั่วไป ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการและหลักการการปรับองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองเพื่อคนทั้งหมดให้ได้มาตรฐานที่เหมาะสม จัดทำผ่านโครงการเขียนเอกสารวิชาการ เรื่อง แนวทางการดำเนินงานปรับเมืองเพื่อคนทั้งหมด โดยความร่วมมือระหว่าง สถาบันพระปกเกล้า กับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชুমเขต แสงเจริญ หัวหน้าศูนย์ออกแบบสภาพแวดล้อมเพื่อทุกคน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งหนังสือเล่มนี้จะสามารถนำไปต่อยอดและพัฒนาพื้นที่หรือเมือง โดยลดอุปสรรคและข้อจำกัดต่าง ๆ เพื่อให้คนทุกคนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัย มีความสามารถในการใช้ชีวิตในสังคม และมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

ชুমเขต แสงเจริญ

กันยายน 2562

สารบัญ

หน้า

คำนำ	III
บทที่ 1 การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล	1
บทที่ 2 ความรู้พื้นฐานด้านผู้สูงอายุ	11
บทที่ 3 ความรู้พื้นฐานด้านคนพิการ	21
บทที่ 4 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	37
บทที่ 5 แนวทางการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล	51
บทที่ 6 เมืองกับการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล	73
บทที่ 7 องค์ประกอบของเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุและคนทั้งมวล	81
บทที่ 8 การออกแบบโดยกระบวนการมีส่วนร่วม	99
บทที่ 9 แนวทางการดำเนินงานปรับเมืองหรือชุมชน	105
บทที่ 10 กรณีศึกษาการใช้กระบวนการมีส่วนร่วม	115
บทที่ 11 การตรวจประเมินองค์ประกอบเมืองเพื่อคนทั้งมวล	131

สารบัญ

หน้า

ภาคผนวก	139
ภาคผนวก ก ตัวอย่างแบบสำรวจและแบบประเมินพื้นที่ประเภท “บ้าน”	140
ภาคผนวก ข ตัวอย่าง แบบมาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวก	165
ประวัติผู้เขียน	176